

Kärlväxtfloran på Ripa flygfält

inventerat av Kjell-Arne Olsson i maj 2004

Kärlväxtfloran på Ripa Flygfält

Sandmarkerna kring Åhus är särpräglade och har en i många stycken unik flora. Beroende på markbeskaffenheten och den tidigare markanvändningen kan olika växtsamhällen uppträda på dessa marker som oftast har ett ursprung i det gamla trädesbruket. Det allra ovanligaste växtsamhället är den s.k. sandstämpan som är unik för östra Skåne och som uppträder på sandiga marker med ett högt Ph-värde. Av sandstämp återstår endast några 10-tal hektar i landet. Andra växtsamhällen på sandigt underlag som ofta har en intressant flora är gräshedar av borsttåtel-, rödven- eller fårsvingeltyp. Dessa finner man på marker med ett lägre Ph.

Många av de växter som ger karaktär åt sandmarkerna och trädor i Åhus- och Kristianstadstrakten kan kanske uppfattas som vanliga eller ganska vanliga av oss som vistas och bor här. I ett lite större sammanhang är många dessa växterna emellertid mycket ovanliga och ett flertal rödlistade eller fridlysta i ett nationellt perspektiv. På Ripa Flygfält har jag bara funnit några små fragment som möjligen skulle kunna hänföras till sandstämp, utan större delen är att betrakta som gräshed, bitvis med rik förekomst av busklavar.

Min inventering av Ripa Flygfält, som är en del av det militärt övningsområdet på fastighet Ripa 504:1, gjordes den 19 och 24 maj 2004. Ripa Flygfält sträcker sig som en drygt kilometer lång och drygt 100 meter bred korridor i östvästlig riktning och är begränsad av planterad tallskog i både söder och norr. Fältet delade jag in i 100 meter breda sektioner, i enlighet med bifogad karta, varifrån jag antecknade de kärlväxtarter jag träffade på. Arterna är förtecknade i bifogad kärlväxtlista område för område. Det bör påpekas att vid en inventering som görs i maj månad är det oundvikligt att missa några arter som blommar senare på växtsäsongen, t. ex. ögontröst-arter som jag bara kunnat se som vissna, torra fjorårsståndare.

Förutom mera vanliga arter som hör hemma på sandig mark i trakten, som flockfibbla, bockrot, vitknavel, sandkrassing, blåmunkar, pukvete, sandmaskros, backtimjan, lundtrav och harklöver, noterade jag några arter som är värda att nämna speciellt:

Backsippa. En fridlyst växt som jag noterade med rik blomning i område 1 och 7.

Fältsippa. En fridlyst växt noterad i område 1, 2, 3, 6, 8, 9 och 10. Oftast i enstaka ex eller i mindre grupper.

Hedblomster. En fridlyst växt som växer i mindre bestånd över i stort sett hela området.

Sandnejlika. En fridlyst och hotad växt som finns i en rikblommande tuva i den norra delen av område 9. Enstaka exemplar finns även i det torra tallskogsbrynet längre åt nordost. Sandnejlika är en karaktärsart för östra Skånes finaste sandmarker och en art som är listad i EU:s habitatsförteckning som en av de arter som Sverige har ett speciellt ansvar för. Den skånska sandnejlikan finns i hela världen endast i Skåne och på några få lokaler i Balticum.

Låsbräken. En liten ormbunksväxt som minskat kraftigt i Skåne under senare decennier. Den är en bra karaktärsart för skyddsvärda gräsmarker. Låsbräken noterade jag i område 2, 7, 8 och 10 (men kan säkert finnas i fler sektioner då den ofta är oansenlig och svårfunnen).

Sammanfattningsvis kan sägas att Ripa Flygfält har en tilltalande sandflora även om den till stora delar är relativt mager och artfattig. Ur floravårdssynvinkel hade därför den bästa lösningen varit om den planerade exploateringen gjordes inne i den planterade tallskogen strax norr om flygfältet. Från naturvårdssynpunkt uppfattar jag de östra och norra delarna av flygfältet som de värdefullaste. Om markanvändningen, i form av en utvidgning av den verksamhet som redan finns i den allra västligaste delen, ska ändras på fältet i framtiden, menar jag att denna bör ske i direkt anslutning till nuvarande verksamhet och hållas inom den

västra halvan av fältet. Vidare bör en zon på cirka 40 meter utmed den norra kanten av område 9 och angränsande delar av områdena 8 och 10 (d.v.s. kring den lilla "talldungen" på fältet) undantas från exploatering. Det är även angeläget att så liten areal som möjligt asfalteras. Om dessa hänsyn tas kommer de värdefullaste vegetationspartierna och de flesta växtplatserna för skyddsvärda kärlväxtarter att sparas. Min bedömning har enbart gjorts utifrån de kärlväxter som finns i området. Sandmarkerna i östra Skåne har dessutom ofta en skyddsvärd svamp- och kryptogamflora samt en fauna i form av exempelvis speciella skalbaggsarter och solitärt levande bin och humlor. Sådana eventuella värden har inte bedömts i detta sammanhang.

Sandfälten och gräshedarna kring Åhus är kulturskapade miljöer. Dessa marker har framför allt sitt ursprung i ett ålderdomligt jordbruk med "vandrande åkrar" som var vanligt i trakten långt in på 1900-talet. Dessa torra och sandiga jordar dög endast till att odla något år för att sedan läggas i lång träda. Den allra ovanligaste vegetationstypen på sandig mark i östra Skåne är det vi kallar sandstäpp som innehåller en mängd sällsynta och hotade arter. Sandstäpp uppkommer på marker med kalkrik sand (högt pH) i områden med sommartorr, varmt klimat. Sandstäppen har ett glest, humusfattigt vegetationstäck, som kräver störning för att inte växa igen eller urlakas. Om ingen omröring sker utvecklas ett slutet växttäck, ytskiktet försuras genom nederbörd och andra vegetationssamhällen tar över (t.ex. borsttåtelhed, ljunghed, tallskog). För att sandstäpp ska kunna bibehållas måste kalkrik sand komma upp till ytan. Förr skedde detta främst genom plöjning, idag mest som erosion genom ras och djurtramp i branta sluttningar eller som en biprodukt av mänsklig täktverksamhet.

Vegetationen på Ripa Flygfält utgörs, som nämnts tidigare, framför allt av mager gräshed med arter som trivs på marker med lågt Ph-värde. Den militära verksamheten på fältet, som utan tvekan tidigare förhindrade igenväxning och här och där orsakade markblottor, har i stort sett helt upphört idag. Tendenser till igenväxning kan märkas framförallt i den östra delen och både här och i ett område i väster har tall börjat etablera sig. Ska naturvärdena på Ripa Flygfält kunna bibehållas eller om möjligt öka, måste någon form av hävd och skötsel komma till stånd i framtiden. Om delar av fältet kommer att exploateras enligt de planer som finns, känns det angeläget att resterande delar får en skötselplan som skulle kunna gynna och öka naturvärdena på dessa delar. Kanske vore det här möjligt att som ett experiment försöka "restaurera" vegetationen genom att efterlikna det ålderdomliga trädesbruket med vandrande åkrar. Om en genomtänkt skötselplan skulle kunna arbetas fram i samband med ett eventuellt framtida ägarbyte av fastigheten där Ripa Flygfält är beläget, skulle detta även kunna öka intresset och värdet för den "besökspunkt" som Ekomuseet Kristianstads Vattenrike planerar att anlägga i området strax öster om Ripa Flygfält, en besökspunkt som just ska behandla och informera om trädesbruk och sandmarker i Åhustrakten.

Åhus den 27 maj 2004

Kjell-Arne Olsson
Evavägen 33
296 32 Åhus
tel. 044-24 22 63

Kärlväxtlista för Ripa Flygfält Inventerat den 19 och 24 maj 2004

Arter område 1

Tall *Pinus sylvestris*
Bergsyra *Rumex acetosella*
Vårarv *Cerastium semidecandrum*
Vitknavel *Scleranthus perennis*
Fältsippa *Pulsatilla pratensis* – enstaka bland tallarna
Backsippa *Pulsatilla vulgaris* – rikt bestånd
Sandkrassing *Teesdalia nudicaulis*
Femfingerört *Potentilla argentea*
Ängsviol *Viola canina* ssp. *canina*
Bockrot *Pimpinella saxifraga* ssp. *saxifraga*
Gulmåra *Galium verum*
Backförgätmigej *Myosotis ramosissima*
Backtimjan *Thymus serpyllum*
Ängsvädd *Succisa pratensis*
Liten blåklocka *Campanula rotundifolia*
Blåmunkar *Jasione montana*
Hedblomster *Helichrysum arenarium*
Gråfibbla/mattfibbla *Hieracium pilosella* coll.
Flockfibbla *Hieracium umbellatum*
Rotfibbla *Hypochoeris radicata*
Knippfryle *Luzula campestris*
Sandstarr *Carex arenaria*
Grusstarr *Carex hirta* – dominerande över stora partier
Rödsvingel *Festuca rubra* ssp. *rubra*

Arter område 2

Låsbräken *Botrychium lunaria* – några få ex 0634/2608
Tall *Pinus sylvestris*
Vårarv *Cerastium semidecandrum*
Vitknavel *Scleranthus perennis*
Fältsippa *Pulsatilla pratensis* – enstaka i norr
Ängsviol *Viola canina* ssp. *canina*
Bockrot *Pimpinella saxifraga* ssp. *saxifraga*
Gulmåra *Galium verum*
Liten blåklocka *Campanula rotundifolia*
Blåmunkar *Jasione montana*
Hedblomster *Helichrysum arenarium*
Mattfibbla *Hieracium peleteranum*
Flockfibbla *Hieracium umbellatum*
Rotfibbla *Hypochoeris radicata*
Sandstarr *Carex arenaria*
Fårsvingel *Festuca ovina* ssp. *ovina*
Rödsvingel *Festuca rubra* ssp. *rubra*

Arter område 3

Skogsbräken *Dryopteris carthusiana*
Tall *Pinus sylvestris*
Åkerbinda *Fallopia convolvulus*
Vårarv *Cerastium semidecandrum*
Vitknavel *Scleranthus perennis*
Fältsippa *Pulsatilla pratensis* – enstaka bland tallarna
Mandelblomma *Saxifraga granulata*
Harklöver *Trifolium arvense*

Ängsviol *Viola canina* ssp. *canina*
Mjölkört *Epilobium angustifolium*
Bockrot *Pimpinella saxifraga* ssp. *saxifraga*
Gulmåra *Galium verum*
Backförgätmigej *Myosotis ramosissima*
Bactimjan *Thymus serpyllum*
Blåmunkar *Jasione montana*
Fältmalört *Artemisia campestris*
Hedblomster *Helichrysum arenarium*
Gråfibbla/mattfibbla *Hieracium pilosella* coll.
Flockfibbla *Hieracium umbellatum*
Rotfibbla *Hypochoeris radicata*
Sandmaskrosor *Taraxacum* sect. *Erythrosperma*
Sandstarr *Carex arenaria*
Borståtel *Corynephorus canescens*
Fårsvingel *Festuca ovina* ssp. *ovina*
Vitgröe *Poa annua*

Arter område 4

Tall *Pinus sylvestris*
Vårarv *Cerastium semidecandrum*
Backtrav *Arabidopsis thaliana*
Gul fetknopp *Sedum acre*
Harklöver *Trifolium arvense*
Skatnäva *Erodium cicutarium*
Mjuknäva *Geranium molle*
Ängsviol *Viola canina* ssp. *canina*
Styvmorsviol *Viola tricolor* ssp. *tricolor*
Bockrot *Pimpinella saxifraga* ssp. *saxifraga*
Gulmåra *Galium verum*
Ängsskallra *Rhinanthus minor*
Fältveronika *Veronica arvensis*
Åkervädd *Knautia arvensis*
Fältmalört *Artemisia campestris*
Hedblomster *Helichrysum arenarium*
Flockfibbla *Hieracium umbellatum*
Rotfibbla *Hypochoeris radicata*
Sandmaskrosor *Taraxacum* sect. *Erythrosperma*
Rödsvingel *Festuca rubra* ssp. *rubra*
Ängssyra *Rumex acetosa*

Arter område 5

Hönsarv *Cerastium fontanum* var. *vulgare*
Vårarv *Cerastium semidecandrum*
Gullusern *Medicago falcata*
Äkta johannesört *Hypericum perforatum*
Styvmorsviol *Viola tricolor* ssp. *tricolor*
Bockrot *Pimpinella saxifraga* ssp. *saxifraga*
Gulsporre *Linaria vulgaris*
Fältveronika *Veronica arvensis*
Åkervädd *Knautia arvensis*
Fältmalört *Artemisia campestris*
Hedblomster *Helichrysum arenarium*
Mattfibbla *Hieracium peleteranum*
Flockfibbla *Hieracium umbellatum*
Rotfibbla *Hypochoeris radicata*
Ogräsmaskrosor *Taraxacum* sect. *Ruderalia*
Rödsvingel *Festuca rubra* ssp. *rubra*

Arter område 6

Hönsarv *Cerastium fontanum* var. *vulgare*
Vårarv *Cerastium semidecandrum*
Fältsippa *Pulsatilla pratensis* – enstaka mitt i området
Backtrav *Arabidopsis thaliana*
Lundtrav *Arabis hirsuta* var. *hirsuta*
Femfingerört *Potentilla argentea*.
Gullusern *Medicago falcata*
Harklöver *Trifolium arvense*
Åkerviol *Viola arvensis*
Ängsviol *Viola canina* ssp. *canina*
Styvmorsviol *Viola tricolor* ssp. *tricolor*
Bockrot *Pimpinella saxifraga* ssp. *saxifraga*
Gulmåra *Galium verum*
Oxtunga *Anchusa officinalis*
Backtimjan *Thymus serpyllum*
Ängsskallra *Rhinanthus minor*
Fältveronika *Veronica arvensis*
Svartkämpar *Plantago lanceolata*
Liten blåklocka *Campanula rotundifolia*
Röllika *Achillea millefolium*
Fältmalört *Artemisia campestris*
Hedblomster *Helichrysum arenarium*
Flockfibbla *Hieracium umbellatum*
Rotfibbla *Hypochoeris radicata*
Ogräsmaskrosor *Taraxacum* sect. *Ruderalia*
Knippfryle *Luzula campestris*
Kvickrot *Elymus repens* ssp. *repens*
Rödsvingel *Festuca rubra* ssp. *rubra*

Arter område 7

Låsbräken *Botrychium lunaria* – 10-tal i norr 2101/0530 + 1 ex 2082/0461
Tall *Pinus sylvestris*
Vårarv *Cerastium semidecandrum*
Vitknavel *Scleranthus perennis*
Grässtjärnblomma *Stellaria graminea*
Backsippa *Pulsatilla vulgaris*
Lundtrav *Arabis hirsuta* var. *hirsuta*
Sandkrassing *Teesdalia nudicaulis*
Gullusern *Medicago falcata*
Harklöver *Trifolium arvense*
Ängsviol *Viola canina* ssp. *canina*
Styvmorsviol *Viola tricolor* ssp. *tricolor*
Bockrot *Pimpinella saxifraga* ssp. *saxifraga*
Gulmåra *Galium verum*
Backtimjan *Thymus serpyllum*
Svartkämpar *Plantago lanceolata*
Liten blåklocka *Campanula rotundifolia*
Röllika *Achillea millefolium*
Fältmalört *Artemisia campestris*
Hedblomster *Helichrysum arenarium*
Flockfibbla *Hieracium umbellatum*
Sandmaskrosor *Taraxacum* sect. *Erythrosperma*
Borsttätel *Corynephorus canescens*

Arter område 8

Låsbräken *Botrychium lunaria* – 3 ex 1997/1497
Fältarv *Cerastium arvense*
Hönsarv *Cerastium fontanum* var. *vulgare*
Vårarv *Cerastium semidecandrum*
Vitknavel *Scleranthus perennis*
Grässtjärnblomma *Stellaria graminea*
Fältsippa *Pulsatilla pratensis*
Lundtrav *Arabis hirsuta* var. *hirsuta*
Nagelört *Erophila verna*
Femfingerört *Potentilla argentea*
Gullusern *Medicago falcata*
Ängsviol *Viola canina* ssp. *canina*
Styvmorsviol *Viola tricolor* ssp. *tricolor*
Bockrot *Pimpinella saxifraga* ssp. *saxifraga*
Gulmåra *Galium verum*
Backtimjan *Thymus serpyllum*
Fältmalört *Artemisia campestris*
Hedblomster *Helichrysum arenarium*
Gråfibbla/mattfibbla *Hieracium pilosella* coll.
Flockfibbla *Hieracium umbellatum*
Luddhavre *Avenula pubescens*
Borsttåtel *Corynephorus canescens*
Fårsvingel *Festuca ovina* ssp. *ovina*
Rödsvingel *Festuca rubra* ssp. *rubra*

Arter område 9

Tall *Pinus sylvestris*
Ängssyra *Rumex acetosa*
Fältarv *Cerastium arvense*
Sandnejlika *Dianthus arenarius* – en rikblommig tuva i nött 1834/0445 + få ex i tallskogsbrynet åt NO
Vitknavel *Scleranthus perennis*
Fältsippa *Pulsatilla pratensis*
Lundtrav *Arabis hirsuta* var. *hirsuta*
Sandkrassing *Teesdalia nudicaulis*
Gullusern *Medicago falcata*
Duvvicker *Vicia hirsuta*
Ängsviol *Viola canina* ssp. *canina*
Styvmorsviol *Viola tricolor* ssp. *tricolor*
Bockrot *Pimpinella saxifraga* ssp. *saxifraga*
Gulmåra *Galium verum*
Gulsporre *Linaria vulgaris*
Teveronika *Veronica chamaedrys*
Åkervädd *Knautia arvensis*
Röllika *Achillea millefolium*
Hedblomster *Helichrysum arenarium*
Gråfibbla/mattfibbla *Hieracium pilosella* coll.
Flockfibbla *Hieracium umbellatum*
Rotfibbla *Hypochoeris radicata*
Sandmaskrosor *Taraxacum* sect. *Erythrosperma*
Rödsvingel *Festuca rubra* ssp. *rubra*

Arter område 10

Låsbräken *Botrychium lunaria* – 1 ex 1834/0450
Hönsarv *Cerastium fontanum* var. *vulgare*
Fältsippa *Pulsatilla pratensis*
Lundtrav *Arabis hirsuta* var. *hirsuta*

Sandkrassing *Teesdalia nudicaulis*
Ängsviol *Viola canina* ssp. *canina*
Bockrot *Pimpinella saxifraga* ssp. *saxifraga*
Gulmåra *Galium verum*
Fältveronika *Veronica arvensis*
Puktörne *Ononis repens*
Blåmunkar *Jasione montana*
Sandvita *Berteroa incana*
Fältmalört *Artemisia campestris*
Hedblomster *Helichrysum arenarium*
Gråfibbla/mattfibbla *Hieracium pilosella* coll.
Flockfibbla *Hieracium umbellatum*
Rotfibbla *Hypochoeris radicata*
Sandmaskrosor *Taraxacum* sect. *Erythrosperma*
Knippfryle *Luzula campestris*
Borståtel *Corynephorus canescens*
Rödsvingel coll. *Festuca rubra*